

ויבינו במקרא – תולדות

כה, יט - וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן-אַבְרָהָם אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת-יִצְחָק

יבטא הה"א שב'הוליד' שלא ישנה ל'אוליד' שהוא בגוף ראשון.

כה, כג - וַיֹּאמֶר יְהוָה לֵאמֹר לֵךְ שָׂנִי (גיים) גוים בְּבִטְנֶךָ וּשְׂנֵי לְאֻמִּים מִמֶּנִּי יִפְרְדוּ וְלֹאִם מִלְּאִם יֵאֱמָר וְרַב יַעֲבֹד צִעִיר

יפסיק ב'ולאם' כמשפט הפשטא¹, שללא זה נשמע מקריאתו שהלאם שבא מהלאם, הוא יאמץ [ולא פורש מהיכן הוא יאמץ], ופי' באמת הוא שהלאם יאמץ מהלאם, ולא פורש מהיכן בא הלאם שפשוט שבא מבטנה כנ"ל ברישא דקרא, עוד יש להאיר שהלמ"ד בשתי התיבות בשוא נח ולא נע אך בזה אין שינוי משמעות.

כה, ל - וַיֹּאמֶר עֲשׂוּ אֲלֵי-יַעֲקֹב הַלְעִיטְנִי נָא מִן-הָאֲדָם הָאָדָם הַזֶּה כִּי עָנָה אֲנִי עָלֶיךָ קָרְא-שְׁמוֹ אָדָם

יתאמץ לבטא הקו"ף שב'קרא' שלא ישנה ללשון כריית בור וכ"ה לק' כו, יח וכז, לו.

כו, י - וַיֹּאמֶר אַבְיִמְלֵךְ מֶ-זֶה זֵאת עֲשִׂיתָ לָנוּ כְּמַעַט שָׁכַב אַחַד הָעַם אֶת-אִשְׁתְּךָ וְהִבֵּאתָ עֲלֵינוּ אִשָּׁם

יבטא העי"ן שב'כמעט' שלא ישנה ל'כי מט'.

כו, יז - וַיְהִי-לוֹ מִקְנֵה-צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וְעֵבְדָה רַבָּה וַיִּקְנָאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים

'ועבדה' הוא"ו בפתח ולא בשוא והבי"ת בקובוץ ולא בחולם, ובתיקון השני ישנו שינוי משמעות כמבואר ברש"י.

כו, כ - וַיָּרִיבוּ רְעֵי גֵר עִם-רְעֵי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַגַּיִם וַיִּקְרָא שְׁם-הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ

יבטע העי"ן שב'רעי' שלא ישנה משמעות ל'רואי' וכע"ז ב'עמו' שלא ישנה ל'אמו'.

כו, כב - וַיִּבְעַתְקָם מִשָּׁם וַיַּחֲפֹר בְּאֵר אַחֲרָת וְלֹא רָבוּ עֲלֵיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָהּ רְחֹבוֹת וַיֹּאמֶר כִּי-עֲתִידָה הָרְחִיב יְ-הוָה לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאֵרֶיךָ

העי"ן שבתיבת 'ויעתק' בשוא נח ולא בפתח. | 'רבו' מלרע, ובשני הדיוקים אין שינוי משמעות². | יבטא העי"ן שב'עתה' שלא ישנה ל'אתה', וכ"ה עוד בהמשך.

כו, כג - וַיַּעַל מִשָּׁם בְּאֵר שִׁבְעָה

יבטא העי"ן שב'שבע' שלא ישנה למשמעות ל'באר שבה'. וכע"ז לק' לג בתיבת 'שבעה' שלא ישנה למשמעות 'שיבה'.

כו, ט - לָךְ-נָא אֶל-הַצֹּאן וְקַח-לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדֵי עֲזִים טַבִּים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם מִטַּעֲמִים לְאֹבִיךָ כְּאִשֶּׁר אָהַב

יתאמץ לבטאות הקו"ף שב'קח לי', שבכ"ף³ הוא משנה למשמעות שהיא מדגימה לו שכך יביא גם לה.... | יפסיק ב'לאביך' יותר מב'מטעמים' כמשפט הטרחה שמפסיקה יותר מתביר, ולולי זה תוכל להתפרש תיבת 'כאשר' במובן של העיתוי - כלומר בזמן שיצחק אהב.

כו, יב - אוֹלֵי יִמְלֹשְׁנֵי אָבִי וְהִייתִי בְּעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי עָלָי קִלְקָה וְלֹא בָרָכָה

יפריד מעט בין התיבות 'אוֹלֵי יִמְשְׁנֵי' שלא יבלע הו"ד. | העי"ן שבתיבת 'כמתעתע' בשוא נח ולא בפתח. ומ"מ אין בזה שינוי משמעות.

כו, טז - וְזֹאת עֲרַת גְּדֵי הָעֲזִים הַלְּבִישָׁה עֲלֵיגְדֵי וְעַל חִלְקַת צִנְאָרָיו

יבטא העי"ן שב'ערת' שלא ישנה ל'אורות'. | הה"א ב'הלבישה' בחיריק ולא כמדובר אצלינו בצירה, וכמדומה שאין בזה שינוי משמעות.

כו, יז - וַתִּתֵּן אֶת-הַמִּטַּעֲמִים וְאֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשִׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב בָּנָה

יפסיק ב'הלחם' יותר ממה שהפסיק ב'המטעמים', שיובן שגם את המטעמים עשתה ולא רק את הלחם.

כו, יט - וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-אָבִיו אֲנֹכִי עֲשׂוּ כְכֹרֶךָ עֲשִׂיתִי כְּאִשֶּׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי קוּם-נָא שָׁכֵה וְאֶכְלָה מִצִּידֵי בְּעֵבֹר תִּבְרַכְנִי נַפְשֶׁךָ

¹ ואגב אבוא אע"ר שהרבה טועים ומשווים את הפשטא לקדמא מחמת שצורתם שווה, והאמת שאלו שני טעמים נפרדים, שהקדמא משרת והפשטא מפסיק קצת, והדרך להבחין ביניהם היא שלעולם הקדמא באה במקום ההטעמה והפשטא בסוף התיבה.

² שההטעמה עוברת למלרע רק בגלל שתיבה זו מסיימת בהברה פתוחה והתיבה הבאה פותחת באות גרונית, כדי שלא תבלע האות הגרונית.

³ וידעתי שאילו זו היתה כ"ף היא היתה רפויה שאין דגש קל לאחר שוא נע, אבל כמדומה שכדאי להיזהר גם בכ"ה ג מכיון שרבה לא בקפידים על הרפיה בכ"ה ג, וכבר מצינו בגמ' שאמרו להפריד בין עשב בשדך' הגם שבעשב הבי"ת רפויה וא"כ אינם דבקים, וכע"ז הוא גם ב'כנף פתיל' וביאר המאירי שם שהרבה לא היו נוהרים בהרפית אותיות אלו ולכן היה צריך להזהירם על הדבקים לפי דרכם, ומטו משם הגר"א שחיסור או יתור דגש קל לא יכול ליצור שינוי משמעות [וכלל יהו"א יוכיה, שאותיות יהו"א מבטלות דגש קל שלאחריהם, ואם היה יכול להיווצר מזה שינוי משמעות לא היה יכול להיות שדגש יתחסר מחמת שילוב מקרים שבא מתיבה אחרת] ולכן רבא לא הזהיר על עצם הדגשת הבי"ת/פ"א בתיבות הנ"ל לפני שהזהיר על עצם הדיבוק שנוצר מחמת ההדגשה המוטעית. וה"ה לעניינינו.

יפסיק בתיבת 'אנכי' כדין הפשטא, כדי שיובן מה שפרש"י ע"ש, ולעד"ן שאינו מעכב שלפה"נ דברי רש"י כאן אינם על דרך הפשט.

כז, כה - וַיֹּאמֶר הַנָּשִׂיא לִי וְאֶכְלָה מִצֵּיד בְּנֵי לְמַעַן תִּבְרַכְךָ נְפִשִׁי וַיַּגִּישְׁלוֹ וַיֹּאכַל וַיָּבֵא לוֹ בֵּן וַנִּשְׁתָּ

האל"ף שב'ואכלה' מוטעימת וממילא הכ"ף בשוא נע, ודלא כדלעיל פס' יט ששם האל"ף ללא הטעמה וממילא השוא שלאחריה נח, ששם הוא לשון בקשה מנוכח [-ציווי] כמו 'כמו זכרה לי א-להי לטובה', ואילו כאן הוא בגוף ראשון, ואל"ף השורש נבלעת ולכן אל"ף השימוש בהטעמה להשלימה, וכדפי' ראב"ע שם וכאן. [וה'ואכלה' דלעיל פס' ז הוא גם בגוף ראשון, ואכן דינו היה להיות בשוא נע כמו אצלינו, ומה ששם הוא נהפך לצירה הוא רק מחמת האתנח ש'מושך' את ההטעמה למלעיל שאז השוא חייבת להתהפך לתנועה וכמו 'עֲשֵׂתָהּ' דלעיל פס' יז].

כח, ג - וְאֵל שְׂדֵי יִבְרָךְ אֶתְךָ וַיִּכְרְךָ וַיִּרְבֶּךָ וְהָיִיתָ לְקַתֵּל עַמִּים

יבטא הדל"ת שבשם שדי-י ב"ה שלא ישנה למשמעות הפס' בֵּין שְׂדֵי גְלוֹן (שה"ש א,ג). | 'ויפרך' מלעיל 'ויברך' מלרע, וסימנך מלעיל במלעיל ומלרע במלרע.

הפטרת מחר חודש - שמואל א כ,י-מב

כא, א - אִם-אָמַרְ אֱמֹר לְעֹרֵר הַגָּה הַחֲצִים | מִמֶּנּוּ וְהִנֵּה קִחְנוּ | נִבְאָה בִּי-שְׁלוֹם לְךָ וְאִין דְּבַר חֵי-יָהּ-וְהָ

ידגיש הנו"ן ב'קחנו' שיובן שהמשמעות היא קח אותו ולא קח אותנו. | יפסיק ב'דבר' כמשפט הטרחא שלא ישמע חלילה 'אין דבר חי ה'.

כב, כו - וְלֹא-דָבָר שְׁאוּל מֵאוּמָה בְּיָוֵם הַהוּא כִּי אָמַר מִקְרָה הוּא בְּלִתי טְהוֹר הוּא כִּי-לֹא טְהוֹר

יפסיק ב'הוא' [השני] כמשפט הזקף קטון שמפסיק יותר מטרחא, שיובן ש'בלתי טהור' קאי על דוד ולא על המקרה כמתבאר ברש"י.

ככ, כח - נִנְעַן יְהוֹנָתָן אֶת-שְׁאוּל נִשְׁאֵל נִשְׁאֵל דָּוִד מֵעַמְדֵי עַד-בֵּית לְחָם

יפסיק ב'מעמדי' יותר ממה שהפסיק בתיבת 'דוד', שיובן שדוד שאל מעמדי לילך עד בית לחם, ולא שדוד שאל לילך מעמדי עד בית לחם.

כד, ל - וַיִּחַר-אַף שְׁאוּל בִּיהוֹנָתָן וַיִּנְאָמֶר לוֹ בֶּן-נְעוּת הַמִּרְדּוֹת הָלוֹא יִדְעָתִי כִּי-בָחַר אֶתְּךָ לְבֶן-יִשְׂרָאֵל לְבָשְׂתָהּ וּלְבָשְׂתָה עֲרוֹת אֱמֹר

יזהר בתיבות 'בן נעות' להפסיק מעט על אף המקף, שלא ישמע 'בנעות' כאומר שהוא בתוך 'הנעות' ולא 'בן נעות'.

קריאה למנחה של שבת

כה, יז - וְהִנֵּה אֲנֹכִי עֹמֵד וְשֹׁמְרֵתֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר-תִּלְךָ וְהַשְׁבַּתֶיךָ אֶל-הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם-עֲשִׂיתִי וְגו'

'אעזבך' - מלרע ולא מלעיל כנפוץ, ומ"מ אין בזה שינוי משמעות כלל.

כז, כב - וְהָאֲבֹן הַזֶּה הוּא אֲשֶׁר-שָׁמַתִּי מִצִּבְיָה יְהִי בֵּית אֱ-לֹהִים וְכָל אֲשֶׁר תִּתֶּן-לִי עֲשֹׂר אֶעֱשֶׂרְנוּ לְךָ

יזהר להדגיש הנו"ן שבתית 'אעשרנו' שברפה פירושו אעשר אותנו ובדגוש פירושו אעשר אותו.

רמזים בטעמים

כה, כ - אֲתוֹת לְבֶן הָאָרְצִי לוֹ לְאִשָּׁה - 'אחות' בתביר [שבור], לרמז שהאחוה שלהם 'שבורה', שלא היתה אחותו במעשיה.

כז, ד - וַעֲשֵׂה-לִּי מִטַּעֲמִים כַּאֲשֶׁר אֶתְּבַתִּי וְהִבִּיאָה לִּי וְאֶכְלָה - 'אהבתי' בתביר לרמז שאהבת יצחק למטעמים הינה 'אהבה שבורה' שודאי שאין ליצחק אבינו אהבה שלימה למנעמי העוה"ז [ועי' ראב"ע למה בקשה בכלל מטעמים].